

ОСОБЛИВОСТІ УРАХУВАННЯ МІГРАЦІЙ У ПРОГНОЗАХ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті висвітлено теоретичні проблеми прогнозування трудового потенціалу населення та особливості прогнозних гіпотез щодо міграційних переміщень. Наведено аналіз міграційної рухливості трудового потенціалу населення на прикладі Харківської області.

The work is illustrated theoretical problems in area of characteristics of population's labor potential that deal with specificity of migrations . The article analyzed migrations of populations labor potential in Kharkiv region.

Українськими вченими досліджені такі аспекти ТПН на основі положень потенційної демографії (автор Л. Герш [4]): втрати демографічного потенціалу України у 30-40-і рр. ХХ ст. (С. Пирожков), трудовий потенціал жінок (В. Стешенко, В. Піскунов та ін.), динаміка життєвого і трудового потенціалу населення України у 1959 - 1989 рр. (О. Хомра), демоекономічне вивчення якості населення України (І.Курило). Питання яке вимагає подальшого розвитку і розробки є прогнозування ТПН. У цій статті і розглянемо деякі аспекти урахування міграцій у прогнозах ТПН.

Обґрунтування гіпотез про майбутні переміщення населення - слабе місце всіх прогнозів. Міграційні процеси є надто мобільними (порівняно з природним рухом населення), щоб їх прогнозувати на далеку перспективу. Міграцію слід розглядати не лише як процес переселення населення крізь кордони тих або інших територій [1], а і як форму задоволення потреб людини, реалізація яких потребує зміни місця проживання. Регулятори (фактори), що контролюють міграції, тобто впливають на розміри, направлення, відстані та особливості міграційного руху, відомі такі: відстань від місця еміграції до місця імміграції; рівень активності (привабливості) територій; інформація про умови і пункти міграцій. Розглянемо ці фактори впливу на міграційні процеси стосовно території Харківської області.

По-перше, Україна, а отже й Харківська область, займають вигідне

геоекономічне положення у центрі Східної Європи. Враховуючи сучасні транспортні можливості і розвиток транспорту в Україні та Харківській області, вважаємо, що переселення з Євразійського континенту, або іншої точки Земної кулі до Харківщини, чи навпаки є цілком вірогідним. Проте цей фактор не є вирішальним, оскільки він однаково впливає як на еміграційні процеси, так і на імміграційні.

По-друге, Україна стала на шлях відкритого суспільства з багатовекторною спрямованістю зовнішньої політики, отже за умов подальшого розвитку засобів зв'язку, комп'ютерної мережі, інформація для громадян України та інших країн про умови і пункти потенційної міграції не буде першочерговою проблемою. Таким чином, даний фактор однаково може впливати на в'їзд чи виїзд громадян з/до Харківської області.

І по-третє, провідну роль у формуванні майбутніх міграційних потоків ми віддаємо фактору активності територій, під яким розуміємо економічну, екологічну, політичну ситуацію в країні, наявність для відповідних мігрантів національних, культурних, релігійних, родинних, чи інших зв'язків. Отже, за песимістичного варіанта прогнозу територія Харківщини і надалі буде непривабливою у плані соціально-економічному, тому негативне сальдо міграцій зберігатиметься протягом всього прогнозного періоду. За середнім варіантом прогнозу дана територія може стати більш активною для автохтонного населення, тобто більшість потенційних емігрантів не виїжджатиме, а решту, хто все ж таки облишить дану територію, компенсують приїжджі особи зі Сходу. Для іммігрантів з СНД (в основному українців, росіян) Харківщина є активною завдяки мовній, культурній, релігійній та родинній близькості; для осіб з Азії переважно з ще бідніших країн (в основному біженців, або студентів), Україна і Харківщина в тому числі є більш політично та економічно стабільною територією. І за оптимістичного варіанта, якщо на Харківщині швидко розгорнуться ринкові відносини, що сприятиме зростанню сучасного конкурентоспроможного постіндустріального виробництва, інвестиціям в область, то дана територія матиме приплив населення. Позитивне сальдо міграцій на Харківщині стане можливим завдяки тому, що корінне населення здебільшого не покидатиме свою Батьківщину, а до області приїжджатимуть громадяни України на навчання, як і раніше, а з появою нових робочих місць - на постійну роботу, вірогідно з депресованих вугільних районів України; тут також можливий приплив громадян з-за кордону.

Зазначені кількісні характеристики міграцій ми прийняли, враховуючи минулі та сучасні інтенсивності міграційних процесів. Як бачимо, за даними таблиці 3.2.6 інтенсивність масштабу міграцій з 1989 по 2000 рік впала у 1,9 рази з 60,4% до 32,3%. Різне падіння інтенсивності обсягу міграцій відбувалося у проміжок часу з 1989 по 1993 рік (на початку перебудови). Далі відбувалося повільне зниження інтенсивності обсягу міграцій з

поступовою стабілізацією у 1996 і 1997 роках. Інтенсивність прибуття мігрантів впала в 2 рази, а інтенсивність вибуття - у 1,8 рази у 2000 році порівняно з 1989 роком, що пов'язано зі зміною сальдо міграції: з 1993 року почався відтік населення області.

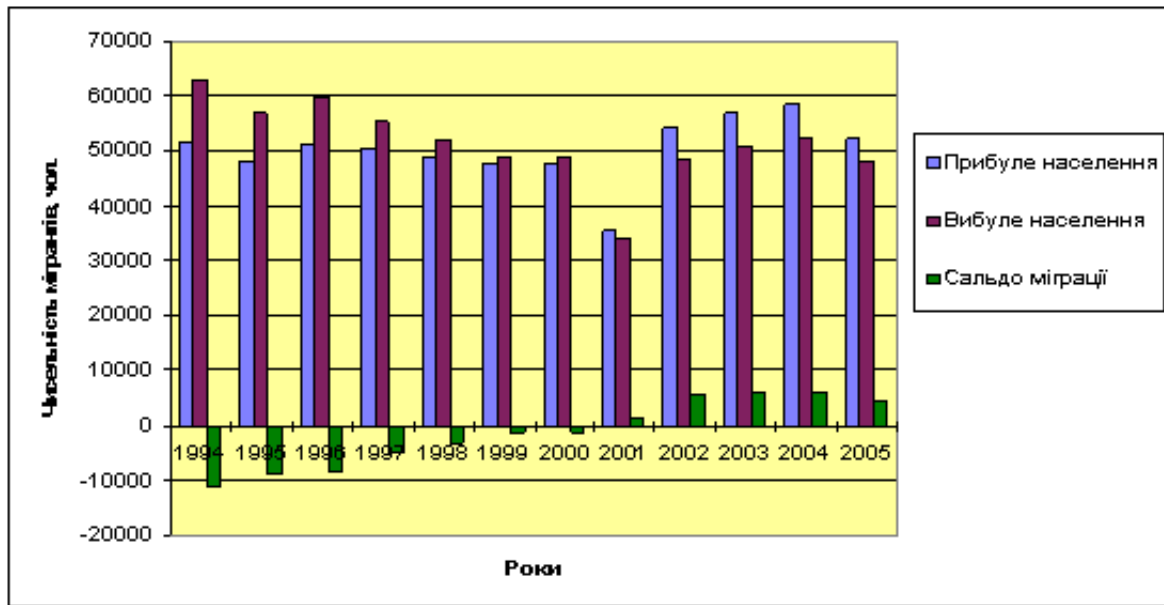

Рис. 3.2.4. Механічний рух населення Харківської області за 1989 - 2005 роки.

Так, міграційні процеси були дуже мобільними (це їх природа), і у цій міграційній хвилі відбиваються соціально-економічні процеси, що мали місце на той час. Початок 90-х років ознаменувався початком безробіття в країні і в області також, отже 75% усіх емігрантів поїхали шукати кращої долі у країни СНД, решта - в країни далекого зарубіжжя (Ізраїль, Німеччина, США); внутрішні мігранти в даній ситуації забезпечили притік до села. І дійсно.

Література:

1. Муромцева Ю.І. Статистична оцінка й прогноз закономірностей формування трудового потенціалу населення в перехідний період. Автореф. дис. канд. екон. наук.- К.-2002.- 20с.
2. Фильрозе Э. Очерк потенциальной демографии.- М.: Статистика, 1975